

بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع‌گرایی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه یزد)

(صفحات ۱۱۹ تا ۱۴۷)

عاطفه ذهبی^۱ * مهدی عالی نژاد^۲ * دکتر مهناز فرهمند^۳

پنیرش: ۹۵/۱۱/۱۸

دریافت: ۹۵/۶/۲۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع‌گرایی در بین دانشجویان دانشگاه یزد انجام شده است. متغیرهای وابسته این پژوهش، فردگرایی و جمع‌گرایی است که در ابعاد افقی و عمودی بر اساس نظریات تریاندیس سنجیده شده است. روش پژوهش، پیمایش و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه است که از بین جامعه آماری با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب، تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده‌اند. سوال اصلی پژوهش به دنبال این بوده که آیا رابطه معناداری میان جهان -

Atzahabi93@gmail.com

۱. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد (نویسنده مسئول)؛

M_alinejad69@yahoo.com

۲. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد؛

Farahmandm@yahoo.com

۳. استادیار جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد؛

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی.....

محلی شدن و فردگرایی و جمع گرایی وجود دارد؟ با توجه به سوال اصلی تحقیق، فرضیه اصلی بر وجود رابطه میان جهان - محلی شدن با فرگرایی و جمع گرایی اشاره دارد. همچنین فرضیات فرعی حاکی از این است که میان متغیرهای زمینه‌ای جنس؛ وضعیت تأهل و تحصیلات با فردگرایی و جمع گرایی رابطه وجود دارد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین جنس، وضعیت تأهل و میزان تحصیلات با فردگرایی و جمع گرایی رابطه معناداری وجود ندارد. بین جهان - محلی شدن با فردگرایی رابطه معناداری مشاهده شد. همچنین میان متغیر جمع گرایی با جهان محلی - شدن نیز رابطه معناداری وجود دارد. تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد که بعد تقابل با کشورهای جهان بیش از ۱۶ درصد از واریانس جمع گرایی را تبیین می‌کند. همچنین بعد انطباق با روند جهانی شدن، ۹/۵ درصد از واریانس فردگرایی را تبیین می‌کند.

واژگان کلیدی: فردگرایی، جمع گرایی، جهان - محلی شدن.

مقدمه

رفتار انسان‌ها تحت تأثیر فرهنگی است که در آن رشد می‌یابند. یکی از شناخته‌شده‌ترین الگوهای فرهنگی، فردگرایی و جمع‌گرایی است (Hofstede, 1991:51). «جمع‌گرایی»^۱ به جوامعی اطلاق می‌شود که در آن افراد از بدو تولد به بعد در «گروه‌های خودی»^۲ منسجم و قوی قرار می‌گیرند که این گروه‌ها در طول عمر فرد به طور مستمر در عوض وفاداری بی‌چون و چرای او، از وی حمایت می‌کنند. در عوض «فردگرایی»^۳ به جوامعی مربوط است که پیوندهای میان افراد سست است: از هر کسی انتظار می‌رود که مواظب خود و خانواده بلاواسطه خود باشد. در فرهنگ‌های جمع‌گرا، افراد احساس می‌کنند عمیقاً به گروه و اجتماع خود تعلق خاطر دارند. تصمیم‌های گروه بر تصمیم‌های فردی ارجحیت داده می‌شود. این در حالی است که در فرهنگ‌های فردگرا، خود فرد و امیال و احساسات او اهمیت بیشتری دارد. (اسعدی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۷).

در عصر حاضر، مردم بر مبنای علایق و منافع فردی دست به کنش می‌زنند (گیبیز و بوریمر، ۱۳۸۴: ۱۱۰). بر خلاف گذشته که بر اساس منافع جمع تصمیم‌گیری می‌کردند. فردگرایی ویژگی جامعه در حال گذر از سنتی به صنعتی است (ریسمن^۴، ۱۹۵۶). ظهور جنبش فردگرایی را می‌توان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین خصایص جامعه مدرن به شمار آورد. جامعه فردگرا عدم همنوایی با جمع را ارزش تلقی می‌کند (احمدی، ۱۳۷۸: ۹۸-۹۳).

در جوامع فردگرا، «من» به جای «ما» در جوامع جمع‌گرا - هدایت‌کننده رفتار افراد است. این در حالی است که اساس هر نظم اجتماعی را عاطفه و تعهد به اهداف جمع تشکیل می‌دهد. اما پدیده‌ای مانند فردگرایی و بی‌تفاوتی اجتماعی بیانگر بی‌احساسی و بدبینی است (محسنی تبریزی و صداقتی‌فرد، ۱۳۹۰: ۲). در واقع فردگرایی تولید فرهنگ غرب است. (احمدی، ۱۳۸۳: ۶۹ و ۷۰).

از منظر پارسونزی نیز می‌توان کنشگران را فقط در سطح فردی ندید. کنشگر می‌تواند

-
- 1- Collectivism
 - 3- Ingroups
 - 3- Individualism
 - 4- Riesman

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی.....

یک فرد، یک گروه، یک سازمان، یک منطقه، یک جامعه کلی یا یک تمدن باشد (روشه، ۱۳۷۶: ۵۷). بنابراین یک کنشگر، می تواند بین سطوح متفاوتی از نفع شخصی و نفع جمعی یا سطوح متفاوتی از جمع گرایی و فردگرایی مخیر شود. اما آنچه که در جامعه ما بیشتر به چشم می خورد و به عنوان یک مسئله اجتماعی طرح شده است، موقعیت هایی است که در آن فرد، به منافع جمع های بزرگ و کلان مانند سازمان، شهر، محله یا ملت و کل بشریت، بی اعتنا است.

همچنین آمارها نشان از روند رو به افزایش فردگرایی در ایران را می دهد. برای مثال در تحقیق هافستد که در میان ۵۳ کشور جهان صورت گرفته است، رتبه فردگرایی در ایران را ۲۴ و یا به عبارتی کمی بیش از متوسط نشان می دهد (اعظم آزاده و توکلی، ۱۳۸۶: ۱۰۳: به نقل از Hofstede, 1991). سایر تحقیقات در ایران نیز نشان می دهد، با اینکه اغلب افراد تمایل دارند رفتارهای جمع گرایانه داشته باشند (چلبی، ۱۳۸۱؛ دفتر طرح های ملی وزارت ارشاد، ۱۳۸۱) و در حدود میانه جمع گرایی و فردگرایی قرار دارند (عظیمی هاشمی، ۱۳۷۳ و نوروزی، ۱۳۷۵)، اما افراد اعتقاد دارند که بسیاری از افراد دیگر در جامعه، رفتارهای فردگرایانه دارند. برای مثال ۷۴/۵ درصد تهرانی ها در تهران گفته اند: بیشتر مردم فقط به فکر خودشان اند و ۷۹ درصد نیز گفته اند: نمی توان چندان به مردم اعتماد کرد (محمدی شکیبیا، ۱۳۷۹).

چلبی در تبیین این تعارض در گرایش و رفتار می گوید: «تجلی هر رفتاری - از جمله رفتارهای عام گرایانه - منوط به تمایلات نظام شخصیتی نیست، بلکه همزمان وابسته به نوع قواعد اجتماعی فرصت ها و نحوه آرایش آن ها است. بنابراین، می توان پذیرفت در همان حال که میزان میل به عام گرایی در سطح نظام شخصیت در برهه ای از زمان در میان جماعتی بالا باشد، در همان حال و به همان نسبت در سطح نظام رفتاری افراد بروز نداشته باشد» (چلبی، ۱۳۸۱: ۱۷۹).

از سوی دیگر به نظر می رسد، در واقع سطح جدید اجتماعی و فرهنگی - یعنی سطح جهانی - در کنار سطح محلی در حال پیدایش است (جنکینز، ۱۳۸۱: ۲۴)؛ که البته پیدایش این سطح در میان تمامی اقشار جامعه دیده می شود. جامعه جهانی بیش از هر چیز محصول فشردگی زمان، فضا و بی بستر شدن روابط اجتماعی است. (Beyer,

مطالعات میان‌فرهنگی

1994:94). جهانی شدن¹ تغییرات گسترده‌ای را در سطوح گوناگون زندگی بشری، از مناسبات بین‌المللی گرفته تا روابط خانواده، ایجاد کرده است.

این پدیده، به واسطه فن‌آوری‌های بسیار پیشرفته و کارآمد ارتباطی و جدایی مکان از فضا و زمان، با متحول کردن فضا و زمان، در واقع، زندگی اجتماعی را متحول می‌کند (Giddens, 1994:4). آنتونی گیدنز اعتقاد دارد که جهانی شدن عبارت است از: «تشدید روابط اجتماعی که مکان‌های دوردست را به گونه‌ای به هم پیوند می‌دهد که به موجب آن رویدادهای محلی تحت تأثیر حوادثی شکل می‌گیرند که کیلومترها از هم فاصله دارند و بالعکس (کیلی و مارفیلیت، ۲۳۷:۱۳۸۲). این امر از دید گیدنز، تجربه مکان را به اوهامی که لحظه به لحظه غریب‌تر می‌شوند، مبدل می‌کند؛ به طوری که جهانی و بومی، آشنا و غریب درهم تنیده می‌شوند (گیدنز، ۱۹۹۰:۱۰۸).

از آنجایی که جامعه ما یک جامعه در حال گذر و در حال تغییر از جامعه سنتی می‌باشد، الگوهای استناد در جامعه ما نیز، که در ابتدا الگوهای محلی و بومی بودند و اساس رفتارها را تشکیل می‌دادند، در ترکیب خود با الگوهای جدید، دچار دگرگونی شده‌اند (فکوهی، ۱۳۸۱). در چنین جامعه‌ای فروپاشی ساختارهای سنتی گسترش تحرکات اجتماعی و تعاملات بین فرهنگ‌ها را تشدید نموده و مردم در برابر الگوهای محلی، ملی و جهانی متفاوت و بعضاً متعارض قرار داده و به دنبال آن درخصایص افراد تغییراتی ایجاد شده که یکی از آنها، به پشت‌گذاردن خصوصیات سنتی و جمع‌گرایی و تحقق فردگرایی افراد است.

بنابراین می‌توان گفت، ایران جامعه‌ای است که با توجه به دارا بودن فرهنگ خاص خویش، تحت تأثیر جهانی شدن نیز قرار گرفته است (سحابی، ۱۳۸۹: ۱). در جریان این تأثیرگذاری، دگرگونی‌هایی در سبک زندگی مردم در پرتو جهانی شدن اتفاق افتاده است (خواججه‌نوری و مقدس، ۱۳۸۷). جهانی شدن، به ویژه در بعد اجتماعی، عامل مهمی در تغییر نگرش‌های جمع‌گرایانه فردگرایانه است؛ امری که در بلندمدت نظام‌های ارزشی و باورهای افراد را که هویت سنتی آنها را تعریف می‌کند، از کارکرد خود ساقط و منسوخ می‌کند (Cote, 2006:31). لذا از جمله اهدافی که این

1- Globalization

فصلنامه مطالعات میان‌فرهنگی ❖ سال یازدهم ❖ شماره ۳۰

تحقیق به دنبال آن است تعیین رابطه میان جهان- محلی شدن با فردگرایی و جمع‌گرایی به عنوان هدف کلی و تعیین رابطه میان متغیرهای زمینه‌ای از جمله جنس، وضعیت تأهل و تحصیلات به عنوان اهداف جزئی می‌باشد. بنابراین این تحقیق در پی بررسی این امر است که آیا بین جهان-محلی شدن^۱ و فردگرایی و جمع‌گرایی رابطه وجود دارد؟ و نحوه تأثیرگذاری جهان- محلی شدن بر فردگرایی و جمع‌گرایی با توجه به ویژگی سلبی و ایجابی آن چگونه است؟

۱. مبانی نظری

۱-۱. فردگرایی - جمع‌گرایی

واژه فردگرایی را برای نخستین بار دو توکویل^۲ در قرن نوزدهم برای توصیف حسی کناره‌گیری اجتماعی در جامعه آمریکا به کار برد (Elliott & Lemert, 2206:3). تونیس معتقد است که گماینشافت با پیوندهای نیرومند خویشاوندی و سنت مشخص می‌شود به تدریج ناپدید می‌شود و گزلفشافت جایگزین آن می‌شود که با پیوندهای ضعیف‌تر روابطی مشخص می‌گردد که تا اندازه زیادی بر پایه سودجویی شخصی به وجود آمده است. براساس نظریه تونیس، در حالی که در جامعه گماینشافت کنش‌ها بر پایه عادت، سنت و پیوندهای عاطفی استوار است، در جامعه گزلفشافت کنش‌ها بر پایه عقلانیت هدفمند استوار بوده و فردگرایی وجود دارد (کیویستو، ۱۳۸۰: ۱۲۴-۱۲۷). در اندیشه وبر نیز شهر از دوران قرون وسطی به بعد، مرکز توسعه فردگرایی است. از نظر وبر فردگرایی از بسیاری جهات با تخصصی شدن محیط شهری گسترش می‌یابد و در واقع فردگرایی خصلت ویژه شهر است (کوزر، ۱۳۷۹).

در ابتدای قرن بیستم، اندیشمندان فردگرایی را به دو جنبه فردگرایی اجتماعی و حس فردگرایانه تقسیم می‌کردند. فردگرایی اجتماعی بیشتر در آرای اقتصاددانان و اندیشمندان سیاسی مطرح می‌شد که در نظریه‌های خود گرایش به ارجحیت فرد و منطقه‌گرایی داشتند، اما حس فردگرایانه، نشانه انزوای اجتماعی فرد بوده است. به باور پالانت، حس فردگرایی تمایلی برای متفاوت بودن و متمایز بودن است (Palante, 1908:22).

1- Glocalization

2- De Tocqueville

مطالعات میان‌فرهنگی

دورکیم نیز از دیگر نظریه‌پردازانی است که در خصوص فردگرایی و جمع‌گرایی نظریه‌پردازی نموده است. به نظر او فردگرایی محصول جامعه است؛ نتیجه ویژگی‌های معین جوامع صنعتی مدرن که در نهایت از رشد تقسیم کار ناشی می‌شود (کیویستو، ۱۳۸۰: ۱۲۹-۱۴۵). اما ذکر این نکته مهم است که در حقیقت دورکیم به «فردگرایی اخلاقی» اشاره می‌کند. در این فردگرایی که بر پایه احساس همدردی و آرزوی برابری و عدالت بنیاد نهاده شده است، فرد در پیوند با نظام اجتماعی، در قبال افراد دیگر جامعه و اخلاق مدنی مسئول است. دورکیم با بررسی مسئله خودکشی، خطرهای فردگرایی معاصر را نیز مطالعه کرده است (وثوقی و میرزایی، ۱۳۸۷: ۱۲۸).

هافستد (۱۳۸۷: ۱۱۴) بر این باور است روابط بین افراد و گروه‌ها، همانند سایر عناصر فرهنگ انسانی در ابتدا در خانواده آموخته می‌شوند. ساختارهای خانوادگی در جوامع مختلف متفاوت‌اند. در جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی فرهنگی از دو نوع خانواده سخن به میان می‌آید: «خانواده گسترده» و «خانواده هسته‌ای». در خانواده گسترده، ساختار غالب در جامعه‌های جمع‌گراتر، اعضای خانواده به والدین و فرزندان محدود نمی‌شود و شمار بیشتری از افراد را در بر می‌گیرد. در نقطه مقابل، در جوامع فردگرا مصالح فردی بر مصالح گروهی مقدم دانسته می‌شود و این سستی پیوند فرد و گروه را می‌توان ملاحظه کرد. ساختار غالب خانواده در جوامع فردگرا، «خانواده هسته‌ای» است که شامل حداقلی از اعضا است: زن و شوهر (والدین) و احتمالاً بچه‌ها.

اما، جمع‌گرایی که دیگر مفهوم بنیادی این پژوهش است، بر دو گونه است: جمع‌گرایی منفعلانه و غیرعقلانی که پیش از شکل‌گیری فردیت وجود دارد و لازمه‌اش استحاله فرد در گروه است و جمع‌گرایی مدبرانه و عقلانی که مسبوق به شکل‌گیری فردیت است و در آن فرد در عین توجه به منافع جمعی، از شخصیت و هویتی مستقل برخوردار است. جمع‌گرایی عقلانی و غیرعقلانی هر دو به معنای در نظر گرفتن منافع جمعی در انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌هاست، با این تفاوت که در نوع دوم، فرد کاملاً آرمان‌ها و ارزش‌های گروه را پذیرفته و از خود نظر و شخصیت مستقلی ندارد؛ اما در نوع اول، با این که فرد شخصیت و دیدگاه‌های خاص خود را دارد، با در نظر گرفتن این که منافع او به منافع جمع پیوند خورده، در انتخاب‌ها و رفتارهای خود به صورت آگاهانه و ارادی، منافع جمع را نیز لحاظ می‌کند (معیدفر و دربندی، ۱۳۸۵: ۳۸).

بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی.....

یکی از نظریه‌هایی که می‌تواند جمع گرایی و توجه به منافع جمعی را تبیین کند، نظریه انتخاب عقلانی^۱ است. اصل محوری در الگوی تبیینی انتخاب عقلانی این است که رفتار آدمیان هدفدار و سنجیده است. (لیتل، ۱۳۷۳: ۶۴-۶۵). با استفاده از نظریه عقلانی، بسیاری از پدیده‌های اجتماعی و رفتارهای جمعی را می‌توان تبیین کرد. چرا که مطابق این نظریه، حوادث اجتماعی حاصل جمع (اغلب ناخواسته) اعمال افراد بسیاری است که براساس محاسبات عقلانی عمل می‌کنند (همان، ۶۸-۶۹).

رفتار عقلانی، مطابق نظریه کلاسیک انتخاب عقلانی، رفتاری است که بر مبنای نفع‌طلبی و محاسبه سود و زیان مادی انجام گیرد. (همان، ۹۸-۱۰۱). شوارتز نیز اهداف و ارزش‌های انسانی را بر دو نوع تقسیم می‌کند: ۱- ارزش‌های ترقی فردی. ۲- ارزش‌های تعالی فردی. ترقی فردی شامل ارزش‌هایی مانند ثروت، مقام، تأیید اجتماعی، آزادی، موفقیت، خوشی و لذت است و تعالی فردی شامل ارزش‌هایی مثل مفیدبودن، مسئولیت‌پذیری، صداقت، وفاداری، عدالت اجتماعی، هماهنگی درونی، برابری و وحدت با طبیعت (بیرهوف، ۱۳۸۴: ۱۵ و ۳۸۶). بر این مبنای، به اعتقاد تریاندیس، در فرهنگ‌های جمع‌گرا، با توجه به ارزش‌های والا بیشتر احتمال دارد که افراد با اکثریت هم‌نوا شوند. در فرهنگ‌های فردگرا، بیشتر رفتار اجتماعی مردم تا حد زیادی توسط اهداف شخصی تعیین می‌شود که همپوشانی کمی با اهداف جمعی دارد. هنگامی که یک تضاد بین اهداف شخصی و گروهی مطرح می‌شود، برای فرد اهداف شخصی بر اهداف جمعی تقدم دارد. در مقابل، در فرهنگ‌های جمع‌گرا، رفتار اجتماعی تا حد زیادی توسط اهداف مشترک جمعی تعیین می‌شود، و اگر یک درگیری بین اهداف شخصی و جمعی به وجود آید، از لحاظ اجتماعی مطلوب است که اهداف جمعی بر اهداف شخصی تقدم یابند.

تریاندیس بخش اصلی فعالیت‌های پژوهشی خود را بر مطالعه فرهنگ فردگرا و جمع‌گرا متمرکز ساخته است. وی با شناسایی ویژگی‌های این دو فرهنگ درصدد ساختن مقیاسی استاندارد برای اندازه‌گیری خصوصیات فرهنگ‌های فردگرا و جمع‌گراست. (تریاندیس، ۱۳۷۸: ۴۴). این امر نشان‌دهنده تأثیر فرهنگ بر جهت‌گیری‌های شخصی است. در واقع فرهنگ بر شکل‌گیری شخصیت افراد تأثیرگذار است.

1- Rational Choice Theory

مطالعات میان‌فرهنگی

تریاندیس مفاهیم افقی و عمودی را به جمع‌گرایی و فردگرایی می‌افزاید. در هر دو حالت، افقی نشان‌دهنده وضعیتی است که در آن بر برابری تأکید می‌شود و عمودی سلسله مراتب در روابط را نشان می‌دهد. در فردگرایی افقی^۱ شخص می‌خواهد منحصر به فرد و متمایز از دیگران باشد، اما علاقه‌ای به برجسته شدن ندارد. فردگرایان افقی کار مستقل خود را انجام می‌دهند، اما لازم نمی‌دانند خود را با دیگران مقایسه کنند (مانند جامعه سوئد و استرالیا). برعکس، در فردگرایی عمودی^۲ تشخص پایگاهی مدنظر است و این کار از طریق رقابت با دیگران انجام می‌شود. این نوع از فردگرایان به مقایسه خود با دیگران اهمیت زیادی می‌دهند و تلاش می‌کنند از دیگران متمایز، بهتر و برتر باشند (مانند بسیاری از کشورهای غربی و طبقات متوسط و بالای ایالات متحده آمریکا).

تریاندیس بر عوامل چهارگانه به هم مرتبط که به عنوان جنبه‌هایی که معرف فردگرایی هستند، تأکید می‌کند که عبارتند از: خوداتکایی، رقابت، لذت‌گرایی و فاصله عاطفی از درون گروه، در حالی که محتوای جمع‌گرایی: یکپارچگی خانوادگی، اجتماع‌پذیری و وابستگی متقابل است.

جمع‌گرایی با اهمیت اهداف گروه برای فرد و تبعیت از هنجارها، فرمانبرداری، پذیرش اقتدار و مشارکت تعریف می‌شود. در جمع‌گرایی افقی^۳ بر برابری در روابط؛ یعنی مشارکت‌پذیری، خیرخواهی، حس تعلق به جمع (رابطه عاطفی) تکیه شده است. این نوع از جمع‌گرایان کسانی هستند که می‌کوشند با گروه یکی شوند و در آن فرو روند، اما نمی‌خواهند فرمانبردار یا مطیع باشند (وابستگی دوجانبه). در شکل عمودی جمع‌گرایی^۴، روابط سلسله‌مراتبی یا اطاعت از گروه و ایثار (بخشندگی بودن) مدنظر است (اعظم‌زاده و توکلی، ۱۳۸۶: ۱۱۰). این جمع‌گرایان، مطیع و تسلیم‌هنجارهای درون گروهی‌اند و می‌خواهند خود را برای گروه قربانی کنند و به آن خدمت کنند (تریاندیس، ۱۳۷۸). اگرچه اندیشمندان تقسیم‌بندی‌های دیگری نیز از فردگرایی و جمع‌گرایی ارائه کرده‌اند، اما به نظر می‌رسد که تقسیم‌بندی تریاندیس از جامعیت

1- Horizontal individualism

2- Vertical individualism

3- Horizontal collectivism

4- Vertical collectivism

بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع‌گرایی.....

بیشتری برخوردار است و از این رو، در این پژوهش از آن استفاده می‌کنیم.

۱-۲. جهان - محلی شدن

مفهوم جهان محلی، ترکیبی از واژگان جهانی شدن و محلی شدن^۱ است. چون اغلب امور مربوط به مدرنیته و پست‌مدرنیته، خود غیریت، میان مفاهیم، عوامل، عناصر، تمایلات و سایر امور به ظاهر متعارض یک ارتباط قهری پدید می‌آورد. این که چگونه مدرنیته چشمان را به جنبه غیر مستمر، انقطاع‌ها، شکاف‌ها و حفره‌های تاریخی می‌گشاید (Fornas, 1995:21)، بدون این که تعریفی از خود به عنوان نوگرا یا فرانوگرا ارائه دهد، چهار دلیل فوق، برای اثبات ارزش بالای کاربرد این اصطلاح جدید، کافی است. اصطلاحی که به صورت قاطع، تعامل ترکیبی میان نیروهای محلی و جهانی را که شکل دهنده فرایند ساختار هویتی‌اند، تبیین می‌کند.

با این وجود، حداقل دو محدودیت برای مفهوم جهان - محلی وجود دارد: نخست یادآوری تردید میشل دو سرتو^۲ در تفکر فلسفی غربی بر پایه مدل هگلی - اصل پارمنیدی^۳ هویت تفکر (معرفت شناسی) و وجود (وجود شناسی) به خوبی نشان می‌دهد، هر گونه تلاشی برای تثوریزه کردن جهان - محلی، محکوم به از دست دادن بخشی از ضرورت دگرسانی برای حفظ حیات خود در گفتمان فلسفی غربی معاصر خواهد بود؛ دوم، واژه جهان - محلی به طور تلویحی بر ترکیب فضائی تضادها تأکید می‌کند، هر چند مرزهای معین آن ممکن است وراى بردار زمان باشد. برای ترمیم این نقصان دوم، جهان - محلی را با مفهوم فاصله زمانی که قبلاً ذکر شد، ترکیب می‌کنیم. ترکیب این دو اصطلاح نوین، تصاویر دیالکتیکی متضادها و طیف‌های موازی را کمتر مورد تأکید قرار می‌دهد: «فرایندهای یادگیری جوامع انسانی، بیشتر به راه‌های مارپیچ شبیه هستند تا راه مستقیم» (Fornas, 1995:25). فرایندهای یادگیری انسان میان چشم‌اندازهای محلی و جهانی در نوسان است. آن‌ها به عوامل مختلفی که در شکل، سرعت و محتوای حرکت مارپیچی مؤثرند، واکنش نشان می‌دهند.

1- Localism

2- Michel de Certeau

3- Parmedian Principle

مطالعات میان‌فرهنگی

(رابرتسون^۱، ۱۳۸۳: ۲۲۶) معتقد است دیدگاه جهان - محلی شدن به عنوان کامل‌کننده یا جایگزینی برای جهانی شدن، در کنار عناصر جهانی به عناصر بومی نیز توجه دارد و امر جهانی را فی نفسه نقطه مقابل امر محلی نمی‌داند. وی با طرح این مفهوم اعتقاد دارد شکل جهانی شدن، دگرگون‌شده و پروژه‌های جهان - محلی شدن به ویژگی جهانی شدن معاصر تبدیل می‌شود. (همان، ۲۱۱). از دل چنین مباحثی است که رابرتسون ایده استراتژی‌های جهان - محلی را مطرح می‌کند.

مایک فدرستون^۲ (۱۹۹۳) در مقاله «فرهنگ‌های جهانی و محلی^۳»، کمرنگ شدن فرهنگ محلی را به تأثیرات جهانی شدن نسبت می‌دهد. امروزه مرزهای فرهنگ‌های محلی بیش از پیش رخنه‌پذیر گشته و حفظ آن دشوارتر شده است، تا به حدی که بعضی معتقدند که «همه جا همسان جای دیگری شده» یا به عبارت دیگر فقدان در حس مکان به وجود آمده است. (Featherstone, 1993: 178). در نظر فدرستون (همان، ۱۶۹) هرچند یکی از تأثیرات فرآیند جهانی شدن، ما را از این امر که جهان خود نیز نوعی مکان بومی و ویژه است، آگاه می‌کند، یکی از نتایج ناسازه این فرآیند ایجاد همسانی و یکنواختی نیست، بلکه آشنا کردن ما با تنوع بیشتر و آگاهی فزاینده‌ای از فرهنگ‌های بومی است.

گیدنز به ارتباط میان «امنیت هستی‌شناختی» و جهانی شدن زندگی هر روزی پرداخت. برای (Giddens, 1990: 92) اهمیت ارتباطات مکان بومی در گرو امنیت هستی‌شناختی، در تنش میان جهانی شدن و بومی‌گرایی است؛ یعنی «اعتمادی که بیشتر انسان‌ها در پیوستگی و تداوم هویت خویش و ثبات حیطه اجتماعی و محیط‌های مادی فعالیت خویش دارند»: «آسایش خاطری که از آشنایی با چیزی ناشی می‌شود و برای احساس امنیت هستی‌شناختی حیاتی است، همراه با درک این مسئله که آن چه راحت و نزدیک به نظر می‌رسد در واقع نمودی از حوادثی در دوردست است که در محیط بومی «جاسازی» شده و نه جزء طبیعی، جدایی‌ناپذیر و رشد کرده درون آن. مرکز خرید محلی، محیطی دنج است که حس آسایش و ایمنی ما را جلب می‌کند، اما هر که

1- Robertson

2- Mike Featherston

3- Global and local cultures

بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع‌گرایی.....

در آن جا خرید می‌کند می‌داند که بیشتر مغازه‌های آن زنجیره‌ای است» (همان).
خوندکر^۱ (۲۰۰۴) با مرور تحولات مفاهیم جهانی شدن و جهان - محلی شدن، تفاوت آنها را در رابطه با جامعه‌شناسی مطرح می‌کند. از نگاه او در حالی که دیدگاه‌های جهانی شدن به مسائل کلان اجتماعی در سطح دولت - ملت‌ها می‌پردازند، در جهان - محلی شدن رابطه مسائل خرد و کلان جهانی مورد توجه است. (Khondker, 2004: 5).
تحقیقات معاصر، روند تکمیل تعاریف اصطلاح جهان - محلی را در بیش از یک دهه نشان می‌دهد. تعاریف با وجود گستردگی زیاد، بیشتر بر قدرت منطقه‌ای، نسبت به جهانی شدن تأکید دارند (نجفی افرا و بورودور، ۱۳۹۳).

در زمینه آموزش، مقاله دیانا هیکس^۲ که با عنوان «به سوی برنامه آموزش زبان جهان - محلی» که میان جهانی شدن و جهان - محلی سازی تفاوت قائل می‌شود، قابل توجه شایانی است. وی از یک طرف، جهانی شدن را روندی می‌داند که سازمان‌های دولتی چندملیتی و بین‌المللی به سرعت می‌توانند محصولات، تکنولوژی‌ها و نظریات خود را در جهان گسترش دهند و از طرف دیگر، جهان - محلی سازی را روندی معرفی کرده که از درون جوامع محلی آغاز و سپس به بیرون گسترش می‌یابد.
مقاله کوتاه «ولی ماتی هینن»^۳ تحت عنوان «قدم‌های نخست به سوی جهان - محلی شدن»، با ترکیب سیاست و اقتصاد، فنلاندی‌ها را بیشتر با تأکید بر حفظ میراث و ارزش‌های فرهنگی فنلاندی، به جهانی شدن فرا می‌خواند. بهترین راه برای تقویت و ارتقای جایگاه محلی، جهانی اندیشیدن است. جهان - محلی شدن به معنای عملکرد محلی در چهارچوب جهانی است. (نجفی افرا و بورودور، ۱۳۹۳).

۲. چارچوب نظری

با توجه به پیشینه نظری و تجربی تحقیق و آنچه در بیان مسئله آمد، ایران جامعه‌ای است که جهان - محلی شدن را در تمامی عرصه‌ها، بالاخص در سطوح کلان و خرد تجربه می‌کند که با مسائلی روبه رو شده که بر فردگرایی و جمع‌گرایی مؤثر است و به

1- Khondker

2- Diana Hicks

3- Veli-Matti hynninen

مطالعات میان‌فرهنگی

احتمال زیاد آسیب‌هایی که ممکن است از این رهگذر نصیب ایران شود، تقویت فردگرایی و تضعیف جمع‌گرایی خواهد بود. حال باید بدانیم در این شرایط، وضعیت فردگرایی و جمع‌گرایی در ایران چگونه است و جهان - محلی شدن چه تأثیری بر روی آنها خواهد داشت؟

آنچه در پژوهش حاضر مدنظر است، ترکیبی از نظریه‌های گفته شده در بالاست که از یک سو برای مشخص کردن میزان فردگرایی و جمع‌گرایی در بین دانشجویان به عنوان متغیرهای وابسته، بر نظریه تریاندیس تأکید دارد و و از سوی دیگر، در پرداختن به تبعات اجتماعی جهانی شدن با استفاده از یک دیدگاه ترکیبی، فردگرایی و جمع‌گرایی را تحت تأثیر جهانی - محلی شدن می‌داند که می‌تواند بر آنها مؤثر واقع شود (دوبلائر^۱، ۱۹۹۹: ۲۲۹). باومن^۲ ضمن اشاره به تأثیر جهانی شدن بر سبک زندگی، تأثیر سبک زندگی بر فردگرایی و جدایی از مکان را نشان می‌دهد (Bauman, 2007: 74). هریوت و اسکات - جکسون^۳ بر این باورند که جهانی شدن و توسعه‌های مرتبط با آن، انگیزه برای فردگرایی را تشدید می‌کند و فردگرایی در زندگی اجتماعی نمایان است (Herriot & Scott-Jackson, 2002: 249). بک و گرنشایم^۴ بیان می‌کنند که برخلاف برخی از فرضیه‌ها، سنت در زندگی اجتماعی مدرن کم‌رنگ نشده است و تنها ویژگی انتخابی به خود گرفته است؛ به این معنا که افراد لزوماً دیگر از همان سنت‌هایی که جامعه محل زندگی‌شان برای‌شان تعیین کرده است، پیروی نمی‌کنند. آن‌ها از تناقض «فردگرایی نهادینه شده» نام می‌برند که جامعه ای است که از یک سو بر منافع فردی تکیه دارد و از سوی دیگر قوانین سازمان دهنده زندگی اجتماعی را اجرا می‌کنند (بک و گرنشایم، ۲۰۰۲: ۲۲-۲۹، به نقل از خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۶). به باور گیدنز، در جامعه مدرن بازاندیشی و انتخاب، به بازتابندگی سبک زندگی و ارزش‌ها منجر می‌شوند و از این طریق جمع‌گرایی و فردگرایی نیز از جمله ارزش‌هایی است که مورد بازاندیشی قرار می‌گیرد (گیدنز، ۱۳۷۸: ۴۴-۴۷).

1- Dobbelaere

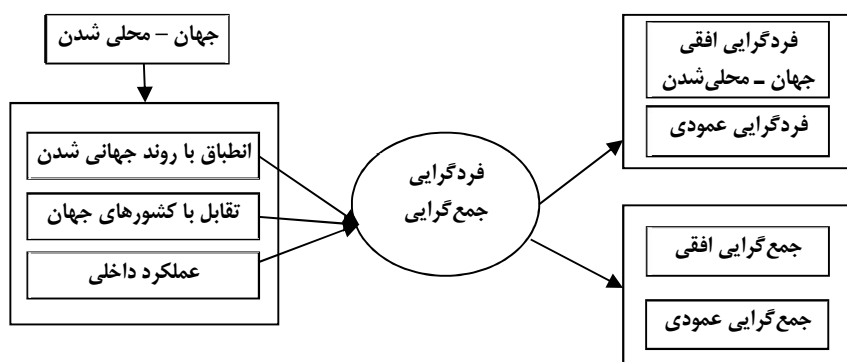
2- Bauman

3- Herriot & Scott-Jackson

4- Beck-Grensheim

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی

۳. مدل تحقیق



نمودار شماره ۱: مدل تحقیق

۳-۱. فرضیه‌ها:

- ۱- بین جنس و فردگرایی و جمع گرایی رابطه وجود دارد.
- ۲- بین وضعیت تأهل و فردگرایی و جمع گرایی رابطه وجود دارد.
- ۳- بین میزان تحصیلات و فردگرایی و جمع گرایی رابطه وجود دارد.
- ۴- بین جهان - محلی شدن و فردگرایی رابطه وجود دارد.
- ۵- بین جهان - محلی شدن و جمع گرایی رابطه وجود دارد.

۳-۲. روش تحقیق

این تحقیق در سال ۱۳۹۳ به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه در دانشگاه یزد اجرا گردید. جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان ۱۸ تا ۴۰ سال دانشگاه یزد تشکیل می‌دادند. مطابق با آمار دانشگاه در سال ۱۳۹۲ جمعیت دانشجویان دانشگاه یزد معادل با ۱۱۶۸۲ نفر است. حجم نمونه انتخاب شده ۳۸۴ نفر است که با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شد و نمونه گیری به صورت تصادفی طبقه‌ای متناسب اجرا شد. در مورد اعتبار ابزار تحقیق، ضمن رعایت اصول تنظیم پرسشنامه، اعتبار شاخص‌ها از نظر داوران متخصص مورد تأیید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه بر اساس مطالعه

مطالعات میان‌فرهنگی

مقدماتی و از طریق آلفای کرونباخ برای متغیرهایی که به صورت سازه تهیه شده بودند، محاسبه گردید. داده‌های گردآوری شده به کمک آماره‌های موجود در نرم افزار SPSS 19 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

۴. تعریف مفاهیم و متغیرهای پژوهش

۴-۱. جهان - محلی شدن

واژه جهانی - محلی شدن، برگرفته از اصطلاح ژاپنی dochakuka است که از لحاظ لغوی، زیستن در زمین خویش و از لحاظ اصطلاحی «محلی شدن جهانی» یا بنابر اصطلاحات بازار خرد، سازگار کردن محصولات و خدمات جهانی با ذائقه‌های خاص فرهنگی است (Galianotti & Robbertson:2007:134). برای سنجش این متغیر از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که دارای سه بعد انطباق با روند جهانی شدن، تقابل با کشورهای جهان و عملکرد داخلی است و ۲۰ گویه می‌باشد. اعتبارش از نوع صوری بوده و با مراجعه به متخصصان به دست آمد. ضریب پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۶۵ به دست آمد. از جمله گویه‌های آن می‌توان به «پیشرفت ایران بدون هماهنگی با سازمان‌های جهانی ممکن نیست»، «نظام جمهوری اسلامی ایران بر حق و تابعیت از آن لازم است»، «هدف اصلی از جهانی شدن، وابسته کردن کشورها به قدرت‌های جهانی است» و «باید تمامی تلاش خود را در جهت تقویت احساسات ملی‌گرایانه به کار گیریم» اشاره کرد.

۴-۲. فردگرایی و جمع‌گرایی

فردگرایی مفهومی مدرن است که در مقابل جمع‌گرایی جامعه سنتی قرار می‌گیرد. جامعه جمع‌گرا بر هم‌نوایی فرد با گروه تأکید می‌کند و رفتار مورد انتظار از فرد را انعکاس هنجارهای گروه می‌داند. در مقابل، جامعه فردگرا عدم هم‌نوایی با جمع را ارزش تلقی می‌کند و بر شکوفایی فردی و بازاندیشی در سنت‌ها و هنجارهای اجتماعی تأکید می‌کند (احمدی، ۱۳۸۷: ۹۸-۹۳). فردگرایی به استقلال رأی و تکیه بر عقلانیت تعریف شده است و موضوعات اصلی آن عبارتند از: خوداتکایی، رقابت، فاصله عاطفی، احساس دوری از گروه، لذت‌طلبی، خلاقیت و پذیرش نافرمانی. جمع‌گرایی

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی.....

با اهمیت دادن به اهداف گروهی، تبعیت از هنجارها، فرمانبرداری، پذیرش اقتدار و مشارکت تعریف می شود (اعظم آزاده و توکلی، ۱۳۸۶: ۱۱۰).

برای سنجش متغیرهای فردگرایی و جمع گرایی، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که دارای ۲۳ گویه می باشد که بُعد فردگرایی افقی (۵ گویه)، بُعد فردگرایی عمودی (۵ گویه)، بُعد جمع گرایی افقی (۶ گویه) و بُعد جمع گرایی عمودی (۷ گویه). اعتبارش از نوع صوری بوده و با مراجعه به متخصصان به دست آمده است. ضریب پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ برای متغیر فردگرایی ۰/۷۰ و متغیر جمع گرایی ۰/۸۱ به دست آمد.

گویه های دو متغیر فردگرایی (افقی و عمودی) و جمع گرایی (افقی و عمودی) به شرح زیر می باشند:

۲-۴-۱. فردگرایی افقی

۱. من غالبا کارهای خودم را انجام می دهم.
۲. زندگی یک فرد باید به طور مستقل از دیگران باشد.
۳. من حریم خصوصی ام را دوست دارم.
۴. موفقیت من به خاطر توانمندی هایم می باشد.
۵. من از منحصر به فرد بودن و متمایز بودن از دیگران لذت می برم.

۲-۴-۲. فردگرایی عمودی

۱. قانون طبیعت است.
۲. هنگامی که فردی بهتر از من عمل می کند، من دچار تنش می شوم.
۳. بدون رقابت، امکان ندارد که یک جامعه خوبی داشته باشیم.
۴. پیروزی همه چیز است.
۵. مهم است که شغلم را بهتر از دیگران انجام دهم.

۲-۴-۳. جمع گرایی افقی

۱. اگر یکی از همکارانم پاداش دریافت کند، من احساس غرور و افتخار می کنم.

مطالعات میان‌فرهنگی

۲. اگر یکی از بستگانم از نظر مالی دچار مشکل شود، به او کمک می‌کنم.
۳. مهم است که در داخل گروهم، همدلی و تناسب وجود داشته باشد.
۴. من تسهیم چیزها با همسایگانم را دوست دارم.
۵. من هنگامی که با دیگران همکاری می‌کنم، احساس خوبی دارم.
۶. شادی من به میزان زیادی به شادی سایر افرادی که در اطراف من هستند بستگی دارد.

۴-۲-۴. جمع‌گرایی عمودی

۱. از فعالیتی که در من شادی ایجاد می‌کند، در صورتی که خانواده‌ام از آن راضی نباشد، می‌گذرم.
۲. من فعالیت‌هایی را انجام می‌دهم که برای خانواده‌ام مطلوب باشد، حتی اگر از آن متنفر باشم.
۳. قبل از رفتن به سفر، با بیشتر اعضای خانواده‌ام و بسیاری از دوستانم مشورت می‌کنم.
۴. من معمولاً از منافع شخصی خودم به خاطر منافع گروهی می‌گذرم.
۵. بچه‌ها باید به گونه‌ای آموزش داده شوند که وظیفه را در اولویت قرار دهند.
۶. من از مخالفت با اعضای گروهم بیزارم.
۷. ما باید والدین پیر و سالخورده را با خودمان در خانه نگهداری کنیم.

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی

۵. یافته‌های تحقیق

۵-۱. یافته‌های توصیفی

داده‌های تحقیق در مورد مشخصات فردی پاسخگویان، بیانگر آن است که از مجموع ۳۸۴ پاسخگو، ۴۰ درصد آنها مرد و ۶۰ درصد آنها زن می‌باشد. ۳۷ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۱۸ تا ۲۲ سال، ۴۷/۸ درصد در گروه سنی ۲۳ تا ۲۷ سال، و ۱۳/۵ درصد ۲۸ سال به بالا می‌باشند. ۸۰ درصد پاسخگویان مجرد و ۲۰ درصد متأهل می‌باشند. ۸۷ درصد پاسخگویان بیکار و ۱۳ درصد شاغل می‌باشند. ۱۰ درصد پاسخگویان از موقعیت ساختاری بالا، ۸۳ درصد متوسط و ۷ درصد از موقعیت ساختاری پایین برخوردار هستند. علاوه بر آن، سطح تحصیلات ۴۲ درصد از پاسخگویان کارشناسی، ۵۲ درصد کارشناسی ارشد و ۶ درصد دکتری می‌باشد. هم چنین ۷۱ درصد پاسخگویان فارس، ۱۲ درصد لر، ۳ درصد کرد، ۵ درصد ترک و ۹ درصد از سایر اقوام بودند.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جهان - محلی شدن

متغیر	گویه	کم	متوسط	زیاد	میانگین
جهان - محلی شدن	۲۰	۱۴/۸	۶۶/۴	۱۱/۸	۶۷

نتایج جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که ۱۴/۸ درصد از افراد دارای میزان جهان - محلی شدن پایین، ۶۶/۴ درصد دارای جهان - محلی شدن متوسط و ۱۱/۸ درصد از افراد دارای جهان - محلی شدن بالایی بودند.

جدول شماره ۲: بررسی میزان فردگرایی و جمع گرایی در بین پاسخگویان

متغیر	گویه	کم	متوسط	زیاد	میانگین
فردگرایی افقی	۵	۱۱/۲	۱۶/۷	۷۲/۱	۱۸/۱۶
فردگرایی عمودی	۵	۲/۱	۱۹	۷۸/۹	۱۵/۵۵
جمع گرایی افقی	۶	۱۷/۹	۳۱/۶	۵۰/۵	۲۴/۴۵
جمع گرایی عمودی	۷	۵/۱	۳۹/۱	۵۵/۸	۲۵/۹۲

همانطور که در جدول بالا ملاحظه می‌شود ۱۱/۲ درصد از پاسخگویان دارای فردگرایی افقی پایین، ۱۶/۷ درصد فردگرایی افقی متوسط و ۷۲/۱ درصد دارای فردگرایی افقی بالا و همچنین ۲/۱ درصد از پاسخگویان دارای فردگرایی عمودی پایین، ۱۹ درصد فردگرایی عمودی متوسط و ۵۰/۵ درصد دارای فردگرایی عمودی بالایی

مطالعات میان فرهنگی

بودند. از دیگر نتایج جدول بالا این است که از ۳۸۴ نفر تحقیق، ۱۷/۹ درصد از پاسخگویان دارای جمع‌گرایی افقی پایین، ۳۱/۶ درصد جمع‌گرایی افقی متوسط و ۵۰/۵ درصد دارای جمع‌گرایی افقی بالا و همچنین ۵/۱ درصد از پاسخگویان دارای جمع‌گرایی عمودی پایین، ۳۹/۱ درصد جمع‌گرایی عمودی متوسط و ۵۵/۸ درصد دارای جمع‌گرایی عمودی بالایی بودند.

۲-۵. یافته‌های استنباطی

فرضیه اول: بین جنس و فردگرایی - جمع‌گرایی رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۳: خروجی آزمون تی برای مقایسه میانگین فردگرایی و جمع‌گرایی به تفکیک جنس

متغیر	مقولات	تعداد	میانگین	t	sig
جنس و فردگرایی	مرد	۱۵۰	۳۴/۱۰	۱/۱۴۲	۰/۳۰۲
	زن	۲۲۷	۳۳/۵۵		
جنس و جمع‌گرایی	مرد	۱۵۰	۵۰/۳۴	۰/۰۸۷	۰/۷۵۹
	زن	۲۲۷	۵۰/۳۹		

همان‌طور که نتایج آزمون تی نشان می‌دهد میزان فردگرایی و جمع‌گرایی در بین زنان و مردان، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد زیرا سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرضیه ما رد می‌شود.

فرضیه دوم: بین وضعیت تأهل و فردگرایی - جمع‌گرایی رابطه وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه نیز از آزمون تی استفاده شد که نتایج نشان می‌دهند سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرضیه ما رد می‌شود؛ یعنی بین وضعیت تأهل و فردگرایی و جمع‌گرایی رابطه معناداری وجود ندارد.

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی

فرضیه سوم: بین میزان تحصیلات و فرد گرایی - جمع گرایی رابطه وجود دارد.
جدول شماره ۴: خروجی آزمون تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین فردگرایی و جمع گرایی بر حسب میزان تحصیلات

متغیر	گروه‌ها	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	میانگین درون گروهی	میانگین برون گروهی	مقدار F	سطح معناداری
میزان تحصیلات و فردگرایی	کارشناسی	۱۶۲	۳۳/۷۰	۴/۵۸۴	۷۹۵۴/۹۲۶	۳۶/۵۳۳	۰/۸۵۹	۰/۳۲۰
	کارشناسی ارشد	۲۰۰	۳۳/۶۸	۴/۶۵۴				
	دکتری	۲۱	۳۵/۰۵	۴/۴۱۰				
میزان تحصیلات و جمع گرایی	کارشناسی	۱۶۲	۵۰/۲۲	۶/۴۰۰	۱۵۷۰۱/۰۱۸	۹۴/۳۳۵	۱/۱۴۲	۰/۴۲۵
	کارشناسی ارشد	۲۰۰	۵۰/۲۸	۶/۲۲۴				
	دکتری	۲۱	۵۲/۴۳	۸/۳۶۴				

جدول شماره ۴، به بررسی رابطه بین میزان تحصیلات و فردگرایی - جمع گرایی می پردازد؛ با توجه به سطح معناداری متغیرها می توان گفت که تفاوت آماری بین میزان تحصیلات و فردگرایی و جمع گرایی وجود ندارد، لذا فرضیه فوق رد می شود. بنابراین می توان گفت که تفاوتی بین افراد با تحصیلات بالا و پایین، از لحاظ فردگرایی و جمع گرایی وجود ندارد.

فرضیه چهارم: بین نگرش جهان - محلی شدن و فردگرایی رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۵: ماتریس همبستگی مرتبه صفر بین ابعاد جهان - محلی شدن با ابعاد فردگرایی

		جهان - محلی شدن و ابعاد آن					فردگرایی و ابعاد آن	
متغیر	انطباق با روند جهانی شدن	تقابل با کشورهای جهان	عملکرد داخلی	جهان - محلی شدن	فرد گرایی افقی	فرد گرایی عمودی	فرد گرایی	
جهان - محلی شدن و ابعاد آن	انطباق با روند جهانی شدن	۱						
	تقابل با کشورهای جهان	۰/۵۰۶**	۱					
	عملکرد داخلی	-۰/۰۰۳	-۰/۱۹۰**	۱				
	جهان - محلی شدن	۰/۸۵۱**	۰/۷۵۶**	۰/۳۷۷**	۱			
فردگرایی و ابعاد آن	فردگرایی افقی	۰/۲۵۷**	-۰/۱۰۰	۰/۰۹۶	۲۳۶**	۱		
	فردگرایی عمودی	۰/۲۵۷**	-۰/۰۸۰	۰/۰۱۷	۲۰۰**	۳۹۶**	۱	
	فردگرایی	۰/۳۰۸**	-۰/۱۰۸*	۰/۰۷۱	۲۶۲**	۸۷۳**	۷۹۴**	

** $p < 0/01$ * $p < 0/05$

یافته‌های ماتریس همبستگی نشان می‌دهد که بین بعد انطباق با روند جهانی شدن با ابعاد فردگرایی افقی و عمودی رابطه معنی دار و مثبت وجود دارد، بدین صورت که با افزایش سطح تطبیق با روند جهانی شدن، فردگرایی افقی و عمودی پاسخگویان نیز بیشتر می‌شود. بین ابعاد تقابل با کشورهای جهان و عملکرد داخلی با ابعاد فردگرایی افقی و عمودی رابطه معنی داری وجود ندارد. البته بین بعد تقابل با کشورهای جهان و شاخص فردگرایی، رابطه مثبت و ضعیف معناداری مشاهده می‌شود. به‌طور کلی می‌توان گفت بین شاخص جهان - محلی شدن که از ترکیب ۳ بعد به دست می‌آید، با ابعاد فردگرایی افقی و عمودی و همچنین شاخص فردگرایی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. در بین ابعاد جهان - محلی شدن، بعد انطباق با روند جهانی شدن، بهترین همبستگی را با ابعاد فردگرایی دارد.

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی

فرضیه پنجم: بین جهان - محلی شدن و جمع گرایی رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۶: همبستگی بین متغیرهای جهان - محلی شدن و جمع گرایی

متغیر	جمع گرایی افقی	جمع گرایی عمودی	جمع گرایی
انطباق با روند جهانی شدن	۰/۰۹۶	۰/۱۳۴*	۰/۱۳۵**
تقابل با کشورهای جهان	۰/۰۲۵	۰/۵۰۶**	-۰/۰۵۵
عملکرد داخلی	۰/۰۶۲	۰/۱۵۷**	۰/۱۳۳*
نگرش جهان - محلی شدن	۰/۰۶۶	۰/۰۸۰	۰/۱۴۶**

$**p<0/01$ $*p<0/05$

جدول شماره ۶، به بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن و جمع گرایی می پردازد. بین شاخص جهان - محلی شدن با جمع گرایی با توجه به سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵، رابطه معناداری دیده می شود، در نتیجه این فرضیه تأیید می شود.

۶. رگرسیون چند متغیره

برای تبیین بیشتر متغیرها از رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. در این روش به منظور بررسی تأثیر متغیرهای مستقل از روش گام به گام استفاده شده است؛ در این روش متغیرهای مستقل به ترتیب اهمیت وارد مدل می شوند با این تفاوت که هر بار بعد از ورود یک متغیر، متغیرهایی که تاکنون وارد شده اند مجدداً مورد بررسی قرار می گیرند و اگر سطح معنی داری شان کاسته شد، از مدل خارج می شوند، و گرنه باقی می ماند.

جدول شماره ۷: تحلیل رگرسیون برای تبیین واریانس فردگرایی

مرحله	متغیر	Beta	B	T	sig	R	R2
۱	انطباق با روند جهانی شدن	۰/۳۰۸	۰/۳۱۲	۶/۰۷۰	۰/۰۰۰	۰/۳۰۸	۰/۰۹۵

نتایج جدول شماره ۷ نشان می دهد، که بعد انطباق با روند جهانی شدن، قادر به تبیین ۹/۵ درصد از واریانس فردگرایی است. در واقع مقدار بتای انطباق با روند جهانی شدن برابر با ۰/۳۰۸ بوده است، یعنی با افزایش روند انطباق پاسخگویان با جهانی شدن، میزان

فرد گرایی آنها نیز بیشتر می شود. باقی متغیرهای تحقیق از مدل خارج شدند.

جدول شماره ۸: تحلیل رگرسیون برای تبیین واریانس جمع گرایی

مرحله	متغیر	Beta	B	T	sig	R	R2
۱	تقابل با کشورهای جهان	-۰/۱۲۷	-۰/۲۱۰	-۴/۰۹۸	۰/۰۳۷	۰/۲۹۵	۰/۱۶۲

نتایج جدول شماره ۸ نشان می دهد، که بعد تقابل با کشورهای جهان، قادر به تبیین بیش از ۱۶ درصد از واریانس جمع گرایی است. در واقع مقدار بتای تقابل با کشورهای جهان برابر با ۰/۱۲۷- بوده است، یعنی با افزایش تقابل با کشورهای جهان، از میزان جمع گرایی پاسخگویان کاسته می شود. باقی متغیرهای تحقیق از مدل خارج شدند.

۷. نتیجه گیری

تحقیق حاضر به بررسی تجربی رابطه بین جهان - محلی شدن با فرد گرایی و جمع گرایی در بین دانشجویان دانشگاه یزد پرداخته است. روش پژوهش، پیمایش و ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه است که از بین جامعه آماری با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای متناسب، تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده اند.

فرضیه اول مربوط به رابطه بین جنس و فرد گرایی و جمع گرایی بود. نتایج نشان داد تفاوت معنی داری بین فرد گرایی و جمع گرایی مردان و زنان وجود ندارد، بنابراین نتایج این یافته با نتایج تحقیق معیدفر و صبوری خسروشاهی (۱۳۸۹) همسو می باشد اما با نتایج تحقیق بهروان و علیزاده (۱۳۸۶) با عنوان «فرد گرایی و عوامل مؤثر بر آن در بین دانشجویان دانشگاه مشهد» و خرم پور و همکاران (۱۳۹۳) با عنوان «بررسی رابطه بین جهانی شدن و فرد گرایی در بین جوانان ۱۵ تا ۲۹ سال یزد» مغایرت دارد، می توان بدین صورت نیز بیان کرد که شبکه روابط اجتماعی و تعدد نقش در میزان فرد گرایی و جمع گرایی نقشی ندارد. هم چنین بین وضعیت تأهل و فرد گرایی و جمع گرایی نیز رابطه ای وجود نداشت به این معنی که میان میزان فرد گرایی و یا حس جمع-گرایی افراد مجرد و متأهل در تحقیق مورد نظر تفاوتی وجود ندارد. بنابراین وضعیت تأهل تأثیر معناداری بر میزان فرد گرایی یا جمع گرایی افراد مورد مطالعه ندارد.

بین تحصیلات و فرد گرایی و جمع گرایی نیز رابطه ای وجود نداشت. نتایج این یافته

بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی.....

با نتایج تحقیق معیدفر صبوری خسروشاهی (۱۳۸۹) و خرمپور و همکاران (۱۳۹۳) همسو است. برای تبیین این یافته می‌توان بدین صورت بیان کرد، چون در عصر جهانی شدن همه قشرها و افراد توأمان تحت تأثیر رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی هستند و این وسایل نقش بارزی در میزان فردگرایی و جمع گرایی افراد دارند، لذا طبیعی است که تفاوتی بین افراد با تحصیلات بالا و پایین در میزان فردگرایی و جمع گرایی وجود نداشته باشد.

یافته‌های دیگر تحقیق نشان داد که بین جهان - محلی شدن و فردگرایی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که در بین ابعاد جهان - محلی شدن، بعد انطباق با روند جهانی شدن، بهترین همبستگی را با ابعاد فردگرایی دارد. نتایج این یافته با نتایج تحقیقات خواجه‌نوری و همکاران ۱۳۹۲ با عنوان «مطالعه رابطه جهانی شدن فرهنگی با فردگرایی و جمع گرایی جوانان شیراز»، خرمپور و همکاران ۱۳۹۳، منیرا ۲۰۱۰ با عنوان «فردگرایی و جمع گرایی در عصر جهانی شدن: مقایسه بین اسکاندیناوی و خاورمیانه» و کوبیاشی ۲۰۰۷ با عنوان «فردگرایی ژاپن در روند جهانی شدن» همسو است. همچنین مطابق با نظر باومن است که اشاره می‌کند: ارتباطات عملاً دنیایی جدیدی به روی افراد گشوده‌اند که می‌تواند جایگزینی برای کیفیت زندگی محلی باشد و می‌تواند گونه‌ای فردگرایی تعبیر شود: «بارزترین خصیصه این ارتباطات مشترک، فاصله گرفتن افراد از شهر و محل زندگی شان و انزوای آن‌هاست».

فردگرایی عمودی معطوف به خودمداری، منیت کسب سود شخصی به قیمت متضرر شدن دیگران، اتکای افراطی به خود و داشتن شخصیت اقتدارگراست. فردگرایی افقی، یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی تلقی می‌گردد و معطوف به خودباوری، خودشکوفایی، اعتماد به نفس و استقلال فردی است که همگی دارای بار ارزشی مثبت هستند.

درواقع می‌توان بدین صورت بیان کرد که جهان - محلی شدن در فرآیند فردگرایی، نقش شمشیر دو لبه را دارد، یعنی اینکه جهانی - محلی شدن هم باعث گسترش فردگرایی افقی و هم باعث گسترش فردگرایی عمودی می‌شود. دوران مدرن با فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی خود، مانند: موبایل، اینترنت، ماهواره، بازی‌های رایانه و ... اوقات فراغت جوانان را به صورت کاملاً فردی و شخصی پر می‌کنند و عامل مهمی در ایجاد خلوت مستقل فردی در جوانان و همچنین سایر افراد جامعه هستند. در نتیجه این امر، هر

مطالعات میان‌فرهنگی

چه جوانان از فناوری‌های نوین اطلاعاتی بیشتر استفاده کنند، از حوزه مستقل‌تر و میزان خلوت شخصی بیشتری در زندگی خود برخوردار می‌شوند و بر میزان فردگرایی آنان نیز افزوده خواهد شد. از آنجا که ابزار اساسی جهانی‌شدن و دهکده جهانی، وسایل ارتباط جمعی و فناوری‌های جدید می‌باشند، جهانی‌شدن از طریق وسایل ارتباط جمعی باعث گسترش فردگرایی می‌شود.

این تغییر و تحولات را جفری آرنت به شیوایی تمام بیان می‌کند که اشخاص علاوه بر هویت ملی و فرهنگی خویش، هویت جهانی را بر می‌گزینند که به آنان حس تعلق به فرهنگ جهانی می‌بخشد و موقعیت آنان را در جهان تثبیت نموده، قالبی را برای زندگی در جهانی متغیر ارائه می‌دهد. به باور گیدنز افراد هویت‌های خویش را بر می‌گزینند و مجبور به انتخاب ارزش‌ها و نگرش‌ها و سبک زندگی در میان تنوعی از انتخابات هستند. لذا در فرآیند جهانی‌شدن و تأثیرات اجتماعی و فرهنگی آن، نباید هویت افراد امری منفعل و منزوی تلقی شود؛ چرا که جوانان با تأمل و درنگ به ارزیابی، انتخاب و گزینش مبادرت می‌کنند (خرم‌پور و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۶۸).

در آخر فرضیه رابطه بین جهان - محلی شدن و جمع‌گرایی با توجه به سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵، تأیید شد. نتایج بین ابعاد جهان - محلی شدن با جمع‌گرایی نیز، رابطه مثبت و معناداری را نشان داد که با نظر مایک فدرستون (۱۹۹۳) که کمرنگ شدن فرهنگ محلی را به تأثیرات جهانی‌شدن نسبت می‌دهد، هم‌راستا می‌باشد.

تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد که بعد تقابل با کشورهای جهان بیش از ۱۶ درصد از واریانس جمع‌گرایی را تبیین می‌کند. همچنین بعد انطباق با روند جهانی‌شدن، ۹/۵ درصد از واریانس فردگرایی را تبیین می‌کند.

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی.....

فهرست منابع

۱. احمدی، فرشته (۱۳۸۳). فردیت سنگ بنای دموکراسی است، کتاب ماه علوم اجتماعی، دوره سوم، سال هفتم، شماره هفتم.
۲. اسعدی، سیدمحمد و همکاران (۱۳۸۵). رابطه فردگرایی و جمع گرایی با شیوه دانستن مستقل و ارتباطی در دانشجویان ایرانی و آمریکایی. تازه‌های علوم شناختی، ۸ (۱)، ۲۲-۱۷.
۳. اعظم‌آزاده، منصوره و توکلی، عاطفه (۱۳۸۶). فردگرایی و جمع گرایی و دینداری، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۹ (۳): ۱۰۱-۱۲۵.
۴. بیرهوف، ورنر (۱۳۸۴). رفتارهای اجتماعی مطلوب از دیدگاه روانشناسی اجتماعی، رضوان صدقی‌نژاد، تهران، گل‌آذین.
۵. تریاندیس، هری س. (۱۳۷۸). فرهنگ و رفتار اجتماعی، ترجمه: نصرت فقی، تهران: نشر رسانش.
۶. جنکیز، ریچارد (۱۳۸۱). هویت اجتماعی، ترجمه تورج یاراحمدی، تهران: نشر پژوهش شیرازه.
۷. چلبی، مسعود (۱۳۸۱). بررسی تجربی نظام شخصیت در ایران، تهران: مؤسسه پژوهشی فرهنگ، هنر و ارتباطات
۸. خرم‌پور، یاسین؛ افشانی، علیرضا و جواهرچیان، ندا (۱۳۹۳). «بررسی رابطه بین جهانی شدن و فردگرایی در بین جوانان ۱۵ تا ۲۹ سال یزد». فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر، ۸ (۳)، ۱۴۹-۱۷۲.
۹. خواجه‌نوری، بیژن و مقدس، علی‌اکبر (۱۳۸۷). بررسی عوامل اجتماعی فرهنگی موثر بر میزان گذران اوقات فراغت، مورد مطالعه: دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان آباد، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه مازندران، ویژه‌نامه پژوهش اجتماعی، ۸ (۲)، ۱۳۲-۱۵۶.
۱۰. خواجه نوری، بیژن و پرنیان، لیلا و مازیار، جعفری (۱۳۹۲). مطالعه رابطه جهانی شدن فرهنگی با فردگرایی و جمع گرایی جوانان مورد مطالعه: شهر شیراز، جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۴ (۴)، ۴۳-۶۶.
۱۱. دفتر طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان؛ یافته‌های پیمایش در ۲۸ استان کشور. PCCI.ir
۱۲. رابرتسون، رونالد. (۱۳۸۳). جهان - محلی شدن: زمان - مکان و همگونی - ناهمگونی. مترجم م. فرهادپور، ارغنون، شماره ۲۴: ۲۳۷-۲۱۱.

مطالعات میان‌فرهنگی

۱۳. روشه، گئی (۱۳۷۶). جامعه‌شناسی تالکوت پارسونز، ترجمه: عبدالحسین نیک‌گهر، تهران: تیبان.
۱۴. سحابی، جلیل (۱۳۸۹). «بررسی تأثیر بعد فرهنگی جهانی‌شدن بر هویت قومی (مطالعه موردی جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله شهرستان بوکان»، مطالعات ملی، ۱۱ (۱)، ۱-۴۱.
۱۵. عظیمی‌هاشمی، مژگان (۱۳۷۳). عام‌گرایی و عوامل مؤثر بر آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی.
۱۶. فکوهی، ناصر (۱۳۸۱). بررسی علل و عوامل تقدم مصالح جمعی بر فردی، مقالات نخستین همایش اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان تهران.
۱۷. کوزر، لوئیز (۱۳۷۹). بزرگان جامعه‌شناسی کلاسیک، ترجمه محسن ثلاثی، تهران.
۱۸. کیلی، ری؛ ماریلیت، فیل (۱۳۸۲). جهانی‌شدن و جهان سوم، ترجمه حسن نورانی‌بیدختی، مجید علی‌شیخ‌علیان، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.
۱۹. کیویستو، پیتر (۱۳۸۰). اندیشه‌های بنیادی در جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری. تهران، نشر نی.
۲۰. گیبینز و ج. بوریمر. (۱۳۸۴). سیاست پست مدرنیته، ترجمه: منصور انصاری، تهران: گام نو.
۲۱. گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۸). تجدد، تشخیص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه: ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
۲۲. لیتل، دانیل (۱۳۷۳). تبیین در علوم اجتماعی، عبدالکریم سروش، تهران، مؤسسه فرهنگی صراط.
۲۳. محسنی‌تبریزی، علیرضا و م. صداقتی فرد. (۱۳۹۰). «پژوهشی درباره بی‌تفاوتی اجتماعی در ایران. مورد پژوهش: شهروندان تهرانی»، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۳ (۳)، ۱-۲۲.
۲۴. محمدی‌شکیبا، عباس (۱۳۷۹). نظرسنجی از شهروندان تهرانی درباره منافع فردی و جمعی، تهران مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه‌ای صدا و سیما.
۲۵. معیدفر، سعید و دربندی، سیدعلیرضا (۱۳۸۵). «بررسی رفتار و نگرش جمع‌گرایانه شهروندان تهرانی». مجله جامعه‌شناسی ایران، ۷ (۳)، ۳۴-۵۸.
۲۶. نجفی افرا، مهدی و پاتریس سی. بورودور (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی در مواجهه جهان اسلام با جهان - محلی‌گرایی. فصل‌نامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی. ۵ (۱۴)، ۸۳-۱۰۸.

..... بررسی رابطه بین جهان - محلی شدن با فردگرایی و جمع گرایی.....

۲۷. نوروزی، فیض... (۱۳۷۵). فردگرایی در بین جوانان در حال تحصیل در تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی
۲۸. وثوقی، منصور و حسین، میرزایی (۱۳۸۷). فردگرایی: تأملی در ابعاد و شاخص‌ها، نامه علوم اجتماعی، ۱۶ (۳۴)، ۱۱۷-۱۴۲.
۲۹. هافستد، گرت‌ها (۱۳۸۷). فرهنگ‌ها و سازمان‌ها، برنامه‌ریزی ذهن، ترجمه علی‌اکبر فرهنگی و اسماعیل کاوسی، تهران: انتشارات پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.

30. Bauman Z. (2007) *Liquid Times*, Polity Press.
31. Beyer. P (1994). *Religion and Globalization*, London: Sage.
32. Côté, J.E. (2006) "Acculturation and Identity :The Role of Individualization Theory ", *Human Development*, 49: 31-35.
33. Elliott, A. & C. Lemert (2006) *The new individualis*, London: Routledge.
34. Featherston, Mike, (1995), *Undoing Culture: Globalization, Postmodernism and Identity*, Sage publication Inc.
35. Featherstone, M. (1993). 'Global and local cultures'. In J Bird, B Curtis, T Putnam, G Robertson & L Tickner (Eds.), *Mapping the futures: local cultures, global change* (pp. 169-187). London: Routledge.
36. Fornas, Johan. (1995), *Cultural Theory and Late Modernity*, Johan, Sage publication Ltd.
37. Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Oxford, England: Polity Press.
38. Giddens, Antoni (1994). *Living in a Post-traditional Society*. In Beck, Giddens and Lash, *Reflexive Modernization*.
39. Giulianotti, R. & Robertson, R. (2007). *Forms of Glocalization: Globalization and the Migration Strategies of Scottish Football Fans in North America*. *Sociology*, 41 (1), 133-152.
40. Herriot, P. W. Scott-Jackson (2002), "Globalization, Social Identities and employment". *British Journal of Management*, 13: 249-257.

مطالعات میان‌فرهنگی

41. Hofstede, Gert (1991). *Cultures and Organizations*. London: McGraw-Hill.
42. Khondker, H. H. (2004). Glocalization as globalization: Evolution of a sociological concept. *Bangladesh-Journal of Sociology*. Vol. 1, No. 2, 1-9.
43. Palante, G. (1908) *La Sensibilité Individualiste*, *Revue du Mercure de France*, www.librairie.org/wiki/Georges_Palante:La_Sensibilit%C3%A9_individualiste.
44. Riesman, David (1956), "The Lonely Crowd, study of the changing American character", with Nathan Glazer and Reuel Denney, Double day & Company INC, GARDENCITY, New York.